

Modern siyasal ideolojiler

Siyasal ideoloji mevcut iktidar ilişkilerini sürdürmeyi, değiştirmeyi veya yıkmayı amaçlayan fikirler bütünüdür. Bu fikirler çoğu kez, büyük kitlelerin siyasal eylemlerine temel oluşturan inançlar veya dogmalara dönüşür.

- Modern devletin niteliğini doğru kavrayabilmek için, dayandığı veya etkilendiği siyasal ideolojiyi tanımak gerekir. Bu bölümde modern siyasal ideolojilerden
 - Liberalizm
 - Marksizm
 - Faşizm
 - Nasyonal sosyalizm ve
 - Anarşizm incelenecektir.

Liberalizm ve sosyal devlet anlayışı

Liberalizm bireyci bir ideolojidir, bireyi kendi başına bir değer olarak kabul eder. Bireyi ait olduğu sosyal gruba, topluma ve devlete karşı daha önemli gören, bağımsız ve eşsiz varlık olarak kabul eden düşüncenin izleri ilk çağ Yunan düşünürlerine kadar izlenebilir.

Bireycilik derdi toplu bir siyasal ideoloji olarak ortaya çıkışı 17. Ve 18. yy'larda söz konusudur. Bu dönemde mutlakiyetçi yönetimlere karşı burjuvazinin haklarını savunan düşünürler, felsefi , siyasal ve ekonomik yönüyle liberal ideolojiye katkıda bulunmuşlardır.

Liberal felsefiyi benimseyen Amerikan ve Fransız devrimlerinin etkisiyle dünyaya yayılan bu ideoloji , 20.yüzyılda kendi içinde bir değişim geçirir, sosyal liberalizm(veya modern liberalizm) olarak da adlandırılan sosyal devlet anlayışı ortaya çıkar.

Liberalizmde birey, toplum ve devlet ilişkileri

Liberal ideolojinin bireyci niteliği 1789 insan ve yurttaş hakları bildirgesinde görülebilir. Bildirge düzenlediği hükümlerle bireyciliği felsefi, siyasal , sosyolojik ve ekonomik anlamda dile getirmiştir.

Felsefi anlamda bireycilik : bireyin başlı başına en üstün değer olması, toplum ve devlet içinde tek gerçek varlık olarak görülmesi demektir.

Siyasal anlamda bireycilik: Bireyi devletin kaynağı ve amacı olarak görmektedir. Liberal düşünceye göre, toplum ve devlet bireyler tarafından kurulmuş yapay varlıklardır, kuruluş amaçları bireylerin haklarını ve çıkarlarını korumaktır.

Sosyolojik anlamda bireycilik: Bireyin toplumun temeli olarak kabul edilmesidir. Bildirge, bireyle devlet arasında dernek, sendika ve meslek kuruluşları gibi sosyal veya ekonomik birimlere yer vermez. Bildirgenin bireyciliği, bireyi tüm sosyal bağlılıklarından kurtararak özgürleştirmekte, fakat aynı zamanda yalnızlaştırmakta ve devlet karşısında güçsüz bırakmaktadır.

Ekonomik anlamıyla bireycilik: Bireyin ekonomik faaliyetin temel aktörü olarak kabul edilmesidir. Bildirge bunu, bireyin özel mülkiyet hakkını dokunulmaz ve kutsal ilan ederek dile getirir. Artık bireyin ekonomik faaliyet özgürlüğünü kısıtlayan merkantilizm ve korporatizm reddedilmektedir.

Merkantilizm: devletin zenginliğini altın ve gümüş gibi değerli madenlere sahip olmakta görür.

Korporatif sistem: ekonomik faaliyetleri katı bir disiplin altında tutuyordu.

Devlet iktidarının sınırı

Liberal ideoloji, devleti sınırlı yetkilere sahip bir kurum olarak kabul eder. John Locke'a göre bu yetkiler adaletin ve güvenliğin sağlanmasıyla sınırlıdır. Diğer tüm konularda kişiler doğal haklarını saklı tuttuklarından, devletin bu alanlara müdahalesi, toplum sözleşmesiyle kendisine çizilen sınırları aşması ve yetkisini kötüye kullanması anlamına gelir.

Liberalizme göre devlet minimum yetkilidir ve bu devletin artık insanları iyiye yöneltme, erdemli yaşamalarını sağlama ve neyin iyi veya doğru olduğunu belirleme yetkisi yoktur.

- Devletin görevi: her bireyi kendi iyisini ve doğrusunu bulmak, maddi ve manevi varlığını kendi yöntemleriyle geliştirmek konusunda özgür bırakmaktır.
- Liberal bir rejim monarşik, aristokratik ya da demokratik olabilir. Önemli olan, bu iktidarın yalnızca gece bekçisi rolünü üstlenmesi , güvenlik ve adalet dışında başka bir konuya karışmamasıdır. Çünkü diğer tüm konularda bireyler doğal haklara sahiptir.

Liberalizmin özgürlük anlayışı

Özgürlük liberalizmin temel değeridir; ona eşitlik ve adalet gibi diğer değerlere oranla öncelik tanınır. Bireye toplum ve devlet karşısındaki üstün konumunu sağlayan, onun özgür bir varlık olmasıdır. Özgürlük gerçekleşmeden diğer değerlere ulaşmak mümkün değildir veya böyle bir durumun arzu edilmeyen sonuçlar doğuracağı kabul edilir.

- Liberalizm insanların doğuştan özgür olduğunu kabul eder; özgürlük bireye devletin veya toplumun sonradan kazandırdığı bir özellik değildir.

Liberalizmin eşitlik anlayışı

Bu anlayışın temelinde, herkesin sırf insan olduğu için aynı ahlaki değere sahip olduğu inancı vardır. Her birey, ekonomik ve sosyal durumu ne olursa olsun, insan olarak eşit değer ve saygıyı hak eder. İnsanlar arasında değer farkı yaratmayan, birini diğerine bağımlı kılmayan bu inanç, toplum düzeni içinde kanun önünde eşitlik ilkesiyle görünür kılınır ve uygulanır.

- Feodal hukukun insanlar arasında yarattığı yapay eşitsizlikler kaldırılmıştır.
- Liberal eşitlik anlayışı sosyal ve ekonomik eşitliği içermez. Kanun önünde eşitlik ilkesine rağmen toplumda bazı kişilerin yoksulluğa düşmesi ,işsiz kalması veya hayatını kazanma imkanlarından mahrum olması adaletsizlik olarak görülmez.

Liberalizm ve demokrasi

İkisi arasındaki ilişki süreç içinde önemli değişimle birlikte, uzun süre , özgürlükle eşitlik arasındaki ilişki olarak görülmüştür. Liberalizmde özgürlük, demokraside eşitlik var denmiştir. Bu genelleme tam doğru değildir. Liberalizm yalnızca özgürlük, demokrasi de yalnız eşitlik demek değildir.

- Liberal ideoloji her bireyi aynı ahlaki değere sahip gördüğünden, kamusal politikaların belirlenmesinde her bireyin eşit etkide bulunmasının bu ideolojinin zorunlu bir sonucu olduğu söylenebilir. Genel ve eşit oy hakkının tanınması, siyasal kararların her yurttaşın eşit katılımıyla , demokratik bir yöntemle alınmasını mümkün; siyasal demokrasi gerçekleşmiştir. Liberal teoride siyasal demokrasiyle sosyal ve ekonomik demokrasi kavramları arasında yapılan ayırımın nedeni, bu düşünce sisteminde devlet yetkisinin sınırlı olması; devletin sosyal ve ekonomik alana müdahalesinin kabul edilmemesidir.

Liberal ekonomide doğal olan, ekonomik kararların zengin bir azınlık tarafından alınması yani üretim, tüketim ve yatırım gibi tercihlerin sermaye sahibi tarafından yapılmasıdır. Oysa liberal düşünce, ekonomik kararların herkesin, en azından çoğunluğun etkisiyle alınacağını savunur. Bunu sağlayacak olan, serbest piyasa düzenini yöneten arz ve talep yasalarıdır. Ne üretileceğine, ne kadar üretileceğine, sanılanın aksine yalnızca sermaye sahipleri karar vermeyecek, bu kararlar herkesin katılımıyla alınacaktır. Toplumdaki en yoksul kişi bile talep eksikliği yaratarak piyasadaki ürünün fiyatını etkileyecektir. Ekonomik hayata yön veren doğal yasalar herkesin etkisiyle kendiliğinden belireceğinden, devletin tek yapması gereken ekonomiye müdahale etmemek, doğal düzeni bozmamaktır.

- Liberal düşünce, kanun önünde eşitlik ilkesi güvence altına alındığında, serbest rekabet piyasa düzeni kurulduğunda, adil bir sosyal düzenin de kurulacağı öngörüsünde bulunur. Böyle bir toplumda herkes yetenekleri doğrultusunda kendini geliştirebilir, onurlu bir hayatı sağlayacak refah düzeyine ulaşabilir. Devlet kontrolündeki bir ekonomiye oranla , daha eşitlikçi ve refah düzeyi yüksek bir düzen kurulabilir. Böylece, siyasal demokrasi seçimler aracılığıyla, sosyal ve ekonomik demokrasi de , piyasaya hakim olan arz ve talep yasası aracılığıyla kendiliğinden gerçekleşir.

Sosyal devlette birey, toplum ve devlet ilişkileri

Liberalizmin eşitlik, özgürlük ve demokrasi anlayışının tamamen teoride kalmıştır. Bunun nedeni ekonomik liberalizm ve siyasal liberalizm arasında bulunan çelişkidir. Devletin ekonomiye müdahale etmediği “bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler” düzeni, geniş kitleler bakımından toplumdaki eşitsizlikleri derinleştirmiş, hak ve özgürlükleri kullanılamaz hale getirmiştir, siyasal demokrasi gerçek bir demokrasi yaratamamıştır. Sonuç olarak da vahşi kapitalizm, siyasal liberalizmin daha adil bir toplum düzenine ilişkin bütün iyimser beklentilerini ortadan kaldırmıştır.

Piyasa mekanizmasının en iyi ekonomik durumu yaratacağına duyulan derin inanç terk edilmiştir. Bu değişimin arında, İngiliz iktisatçı J.M. Keynes'in büyüme ve refaha ancak yönetilen bir kapitalizmle ulaşılabileceği ve anahtar iktisadi sorumlulukların devletin elinde olması gerektiğine ilişkin görüşleri

yatmaktadır. Sosyal devlet anlayışı ikinci dünya savaşının ertesinde anayasalarda ifadesini bulacak, 1961 Anayasa ile ülkemizde benimsenecektir.

Sosyal devlet anlayışı da bireyin devletin kaynağı ve amacı olduğu ilkesi geçerliliğini sürdürür ama bu kez birey yalnız değildir, bireyin oluşturduğu çeşitli doğal, sosyal, ekonomik veya kültürel kurumlar da dikkate alınır. Bunun başında aile gelir.

Sosyal devletin özgürlük ve eşitlik anlayışı

Liberalizmin doğal haklar anlayışını benimser fakat yetersiz bulur. İnsanlar eşit ve özgür doğar demekle eşitlik ve özgürlüğe ulaşamamıştır. Devlet, bundan böyle, yoksul kitleleri doğal haklarını kullanabilmesi için destekleyecektir. Bu ad sosyal hakların doğuşuna yol açar.

Liberalizmin doğuştan kazanılan özgürlüğü, sosyal devletin özgürleştirme politikasıyla desteklenir.

Liberalizm kanun önünde eşitlik ilkesiyle feodalitenin yarattığı eşitsizliklere ve aristokratik ayrıcalıklara son vermişti. Fakat bireylerin hayat mücadelesine eşit koşullarda başlamadığı göz ardı edilmişti. Kanun önünde eşitlik ilkesi de fırsat eşitliği ilkesiyle desteklenmeliydi.

Fırsat eşitliği: şans ve olanak eşitliği olarak da adlandırılır. Yurttaşların ekonomik ve sosyal statülerinin eşitlenmesi demek değildir. Vahşi kapitalizmin yarattığı büyük eşitsizliklerin önlenmesi için bu tür bir çözüm Marksist ideoloji tarafından önerilecektir. Sosyal devlet anlayışı, fırsat eşitliği ile sosyal ve ekonomik eşitsizliğin yarattığı olumsuz sonuçları azaltmayı hedefler. Bireylerin çalışarak onurlu bir yaşam sürmesinin önündeki fiili engelleri kaldırmaya uğraşır.

Sosyal devlet anlayışı ve demokrasi

Sanayi devrimi sermayenin belli ellerde toplanmasına yol açarak tekelleri ve kartelleri ortaya çıkardı. Tekelleşen kapitalizm, hem çalışanların hem de tüketicilerin en meşru haklarını tehdit eder hale geldi. Kendi alanında tekel oluşturan büyük şirketler ekonomik hayata yön verdiği gibi, paranın gücüyle siyasi hayatı etkileyerek baskın duruma geldiler. Böylece siyasal, sosyal ve ekonomik demokrasi ümidi tümüyle kayboldu.

- Sosyal devlet anlayışı, liberalizmin kendiliğinden gerçekleşmeyen sosyal ve ekonomik demokrasisini yasal düzenlemelerle ve devletin desteğiyle gerçekleştirmeye çalışır.
- I. Dünya Savaşı'ndan sonra, savaşın getirdiği yıkımın sonuçlarını iyileştirmek için, liberal devletler sosyal ve ekonomik konularda pek çok yasal düzenleme yaparak bu alanın demokratik sürece dahil olmasını sağlar.

- II. Dünya Savaşı'ndan sonra ise , bu gelişme anayasalara yansır, devletin ekonomiye ve sosyal yaşama olumlu müdahalesi sosyal devlet ilkesi ve sosyal haklarla bir kamusal görev haline gelir. Sosyal devlet anlayışında sosyal ve ekonomik demokrasinin gerçekleşmesi için bu alanların siyasallaşmasının yanı sıra, bazı özel düzenlemelere de ihtiyaç duyulur.

MARKSİZM

Marksizm, bireyciliği esas alan liberalizmden farklı olarak toplumcu bir ideolojidir. Toplumculuk, toplumun yararını bireysel yararın üzerinde tutar.

Sosyalist düşünce, bu çağda, önce seri üretimi mümkün kılan fabrikalara karşı esnaf ve zanaatkarların çıkarlarını dile getirmek için kullandı. Sanayi devriminin yaygınlaşmasıyla işçi sınıfının büyümesi üzerine, bu kez işçi sınıfının ideolojisi haline geldi. Sosyalizm, serbest piyasa düzenine bağlı kapitalist ekonominin tümüyle kaldırılmasını, bir devrimle kapitalist toplum yerine sosyalist toplumun inşa edilmesini savunur.

Marksizm , sosyalizmin erken dönem devrimci geleneğine ait bir ideolojidir. Felsefe olarak Marksizm, materyalist düşünürlerle Hegel'in diyalektik tarih felsefesinden etkilenmiştir. İktisadi öğretisi olarak İngiliz İktisat Okulu'nun izlerini taşır. Siyasi yönüyle Fransız sosyalistlerinin etkisi altındadır. Karl Marks ve Friedrich Engels bu üç kaynaktan beslenerek sanayi çağının büyük sorunlarını dile getiren ve onlara çözümlere üreten radikal bir dünya görüşü oluşturmuştur.

Marksizmin felsefi temeli: diyalektik materyalizm

Materyalist felsefe, varlığın temelini maddi bir cevhere dayandıran en eski akımlardan biridir. Diyalektik ise Modern Çağ'da Hegel tarafından evrenin gelişiminin yasası ve gerçeğin ortaya çıkartılmasının yöntemi olarak kullanılmıştır. Diyalektik akıl yürütme ve analiz, birbiriyle çelişen düşüncelerin çatışması (tez- antitez) ve bu çatışmanın aşılmasıyla (sentez) ilk bakışta görülemeyen nesnel gerçeğin anlaşılabilirliği esasına dayanır.

Marksizm'e göre düşüncelerin çelişmesinin temelinde daha derin bir neden vardır. Tüm varlıklar birbirine karşıt, birbiriyle çelişen öğelerden oluşur. Pozitif- negatif, siyah- beyaz, proletarya- burjuvazi, varlık- yokluk, sıcak-soğuk gibi. Her şey kendi zıddını, çelişliğini içinde barındırır. Dolayısıyla çelişen unsurlar gerçeğin bir parçasıdır. Birbiriyle çelişen unsurlar içeren varlığın gerçeğine, ancak diyalektik yöntemle ulaşılabilir.

Marks da Hegel gibi tarihin ve sosyal yaşamın kendi içindeki çelişkilerle geliştiğini, yani diyalektik bir özellik gösterdiğini kabul ediyordu. Hegel'den farklı olarak , diyalektik gelişmeyi mutlak varlığa dayandırmıyor, diyalektiği dinsel ve idealist özelliklerinden arındırıyordu.

Marksizm, varlığın sürekli bir değişim içinde olduğunu kabul eder. Bu değişimin nedeni, her varlığın kendi içinde antitezini- karşıtını taşımasıdır. Karşıtların çarpışması ile varlık yeni ve üst bir aşamaya- senteze ulaşır. Bu bağlamda, ilk toplum biçimi olan ilkel toplumda ortak mülkiyet söz konusudur. Tarih boyunca, ortak mülkiyet karşıtına yani özel mülkiyete(antiteze) dönüşmüştür. Özel mülkiyete dayanan kapitalist sistem, kendi karşıtını içinde taşır: kapitalist mülkiyet işçi sınıfının toplu çalışmasının ürünü olduğu halde, ortak mülkiyet olarak kullanılmamaktadır. Bir gün bu çelişki aşılabacak ve işçi sınıfının mücadelesiyle sosyalist ortak mülkiyete(sentez) geçilecektir.

Marksizm, 19. Yy'a kadarki sosyal gelişmeyi ilkel komünal toplum, köleci toplum, feodal toplum ve kapitalist toplum olarak sınıflandırmış, kapitalizmden sonraki aşamaya ise, proletarya diktatörlüğü ve sosyalizm aşamalarından geçilerek ulaşılabacak olan sınıfsız ve devletsiz bir komünist toplum olarak öngörmüştü. Sosyal gelişmenin bu yönde ilerleyeceği konusunda bir kuşku duyulmamış, bunun bir tarih ve toplum yasası olduğu vurgulanmıştır.

Marks, sosyal gelişmeye sınıf çatışmalarının yön verdiği görüşünü Fransız tarihçilerinden aldığını ve buna yeni unsurlar eklediğini belirtmiştir. Benim yeni olarak yaptığım şey;

- i. Sınıfların varlığının üretimin gelişimindeki belli tarihsel aşamalarla ilişkili olduğunu
- ii. Sınıf savaşımının zorunlu olarak proletarya diktatörlüğüne varacağını
- iii. Bu diktatörlüğün, yalnızca bütün sınıfların ortadan kaldırılmasına ve sınıfsız topluma bir geçiş olduğunu göstermekten ibarettir.

Marks'a göre yaşadığı dönemde sınıflar arasındaki çatışma tez aşamasındadır. Antitez proletarya diktatörlüğüdür, sentez ise komünist toplum düzeni olacaktır.

Marksizm'in insan, toplum ve devlet anlayışı

Marksizm, insana doğa karşısında üstün ve ayrıcalıklı bir yer verir. Batı'da aydınlanma düşünceleri, akıl ve vicdan sahibi olması sayesinde insanın doğaya egemen olan determinizmden kurtulabileceğini, kendi ahlaki yasasını kendisinin koyabileceğini söylüyordu. Ahlaki tercihler yapabilme kapasitesi insanı diğer tüm varlıklardan ayırıyor ve eşsiz bir konuma yükseltiyordu. İnsan, emeği ve çalışması sayesinde doğayı değiştirme kapasitesine sahip olur.

Marksizm'in özgürlük anlayışı

Liberal ideoloji insanı doğuştan özgür ve eşit bir varlık kabul ediyordu. Marksizme göre özgürlüğün ve eşitliğin doğumla birlikte kazanılması düşüncesi gerçekçi bir yaklaşım değildi. İnsan doğuştan özgürdür diyerek bu eşitlik sağlanamaz. Her iki özellik de ancak insanın mücadelesi ile kaanılabilir. Başlangıçta insan tarihin erken dönemlerinde doğanın kölesidir. Deprem, sel, fırtına vs gibi doğa olayları karşısında acizdir. Zamanla doğa yasalarını keşfederek, bunlara uygun teknolojiler geliştirerek doğayı denetim

altına alır, doğaya karşı özgürlüğünü kazanır. Fakat kısa bir süre sonra sosyal alanda kölelik doğar. Özel mülkiyetin ve sınıfların belirmesiyle, insanlar kendi sosyal koşullarının kölesi olur.

İnsan nasıl doğa yasalarını keşfederek emeği ve çalışması sayesinde doğaya karşı özgürlüğünü kazanmışsa, kölelik düzenine yol açan sosyal yasaları da keşfederek topluma karşı da özgürlüğünü kazanacaktır.

Yabancılaşma

Marksizm, kapitalist toplumda ortaya çıkan modern köleliği, insanın insana bağımlılığını yabancılaşma, yozlaşma kavramıyla açıklar.

Özgürlüğe ancak yabancılaşmanın kaldırılmasıyla ulaşılabilir.

Yabancılaşma nedir?

- İnsanın kendini özgür, yaratma gücüne sahip ve doğaya hükmedebilen bir varlık olarak görme gücünü kaybetmesidir. Emeği ve çalışması sayesinde yarı tanrısal bir varlık olabilen insanın bu kapasitesini ulaşamaması, kendini aciz ve çaresiz hissetmesidir. İnsanı adeta insan olmaktan çıkaran yabancılaşmanın nedeni kapitalist ekonomik düzendir. İnsanı adeta insan olmaktan çıkaran yabancılaşmanın nedeni kapitalist ekonomik düzendir. Yabancılaşma ekonomik, sosyal, siyasal, dini vb alanlarda ortaya çıkmakla birlikte, temelinde ekonomik yabancılaşma vardır.

Kapitalist ekonomide insan emeğinin efendisi değildir; emeğini kapitaliste satmak zorundadır. Emeğini kapitaliste satmayı reddeden bir emekçi, tüm yaşam olanaklarını yitirir. Marks'ın yaşadığı "vahşi kapitalizm" yıllarında, emeğin nasıl kullanılacağına, çalışma koşullarına, süresine ve emek karşılığı ödenecek ücrete kapitalist tek başına karar vermektedir. Emekçinin bu konularda pazarlık gücü olmadığı gibi, devlet de liberal ideoloji gereği ekonomiye ve çalışma yaşamına karışmamaktadır. Kapitalist sistemde emekçinin emeğinin ürününe sahip olamaması, bu ürüne hiç emek harcamayan kapitalistin el koyması *ekonomik yabancılaşmadır*.

Ekonomik yabancılaşma *sosyal yabancılaşmaya* neden olur. Kapitalist üretim sistemi, insanı , bir parçası olduğu topluma da yabancılaştırır. Kapitalizm bunu, toplumu çıkarları birbiriyle çatışan iki sınıfa bölerek yapar. Üretim araçlarına sahip olanlar ve olmayanlar.

"Bu sınıflardan her biri insan olma niteliğinin yalnızca bir kısmına sahiptir. Çalışan sınıf emeğinin ürününe sahip olmadan çalışmakta, buna karşılık diğer sınıf başkasının emeğinin yarattığı değerlere sahip olmaktadır. Fakat kendisi çalışmamaktadır. Böylece, her iki sınıf da insanı insan yapan emeğine ve emeğinin ürününe sahip olma özelliğinden yoksun kalmaktadır.

Sosyal yabancılaşma da *siyasal yabancılaşmaya* neden olur. Toplumun çıkarları çatışan iki sınıfa bölüldüğü, bir sınıfın diğerini sömürdüğü bir düzende, devlet tarafsız hakem rolünü üstlenemez, o egemen sınıfın ürününe yabancılaştırılarak insanlık niteliği zedelenen sınıfın ayaklanmasını önleme ve güç kullanarak onu itaate zorlamak amacıyla hareket eden bir kurumdur.

Dini yabancılaşma: emeğinin ürününe, toplumuna ve devletine yabancılaşan insanın bunu yaşaması kaçınılmazdır. Din evrenin sırlarını çözebilecek ve doğaya hakim olabilecek kapasitesi bulunan insanın, gücünün farkına vardığı sırada , bu üstün kapasitesinden yoksun bırakılmasıyla doğmuştur. Kapitalist sistemde emeğini satmak zorunda kalan ve ürününe sahip olamayan insan, kendini üstün, yarı-tanrısal bir varlık olarak göremez. Tersine aciz, güçsüz ve yardıma muhtaç biri olarak görür. Sorunlarını kendi başına çözemeyeceği için de kendi çalışmasıyla eşitlikçi ve özgürlükçü adil bir düzenin kurulmasının mümkün olmadığını düşünür. Böyle bütün sorunlarını çözebilecek , adil düzeni kurabilecek bir gücü hayal etmeye başlar. Bu da Tanrı'dır. Aslında , Tanrı yabancılaşmaya uğramamış insanın yani akli ve emeği sayesinde evrene hakim olma kapasitesi bulunan o üstün varlığın idealize edilmiş halidir. Kapitalizmin kendi doğasına yabancılaştırdığı insan, kendi öz gücünü kendi dışında görmektedir.

Özgürlük , bütün biçimleriyle yabancılaşmanın ortadan kaldırılmasıyla sağlanabilir. Ekonomik yabancılaşma feodal ve köleci toplumda da vardır.

Komünist toplumdaki özgürlükçü düzene ulaşmak ancak belirli aşamalardan geçerek mümkün olabilir. İlk aşama ezilen emekçi sınıfın(proletaryanın) ayaklanarak kapitalist rejimi devirmesi ve iktidarı ele geçirmesidir. Proletarya diktatörlüğü olarak adlandırılan bu aşamada, egemen sınıfın ortadan kaldırılması için devlet güç ve baskı kullanır. Bu dönemde emekçiler, devletin desteğiyle kapitalist düzende kullanamadıkları basın özgürlüğü, toplanma özgürlüğü gibi haklarını kullanabilir duruma gelecektir. Birkaç yıl kadar kısa sürmesi beklenen proletarya diktatörlüğü döneminin ardından, sınıflar ortadan kaldırılarak sosyalizm aşamasına geçilecektir.

Sosyalizm aşamasında sınıflar yoktur ama devlet vardır.

Sosyalizmde, liberalizmden farklı olarak özgürlükler herkes için ve daha geniş ölçüde sağlanacak ama devlet varlığını koruduğu için bazı kullanım biçimleri kısıtlanacaktır. Gerçek özgürlük devletin ortadan kalktığı komünizm aşamasında söz konusu olacaktır.

Marksizm'in eşitlik anlayışı

Tıpkı özgürlük gibi, insanın doğuştan değil mücadeleye kazandığı bir özelliktir. Liberalizm insanların kanun önünde eşit olduğunu, herkesin aynı haklara sahip olduğunu söyler. Ama kapitalist bir toplumda haklardan yalnızca varlıklı bir avuç insan yararlanabilir. Gerçek eşitlik için insanların sosyal ve ekonomik durumlarını da eşitlemek gerekir. Bunun yolu, insanlar arasında gelir uçurumu yaratan ve sömürüye yol açan özel mülkiyetin kaldırılması, üretilen değerlerin eşit olarak paylaşılmasıdır.

Planlı bir ekonomi ile komünizm aşamasına geçildiğinde devlet mülkiyeti ve kooperatif mülkiyetine dönüşerek, işçi , köylü ve entelektüel kesim arasındaki farklılıklar kalkacaktır. Bu aşamada, gerçek eşitliği sağlayacak herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre kuralı uygulanacaktır.

Marksizm ve demokrasi

Marksizm, liberal demokrasinin gerçek bir demokrasi olmadığını , bu sistemde hiçbir şekilde halkın yönetmediğini ve rejimin halkın yararına çalışmadığını ileri sürer.

Kapitalist düzende seçim ve parlamento gibi demokratik kurumlar egemen sınıfın baskısını ve sömürüsünü gizlemekten başka bir işe yaramaz.

- ❖ Marksist ideolojinin nihai hedefi devletsiz toplum olduğu düşünüldüğünde, devletli bir düzeni ifade eden demokrasi sözcüğüne karşı mesafeli duruş daha iyi anlaşılabilir.
- ❖ Marksizm'e göre, proletarya diktatörlüğü dönemi yeni bir tür demokrasi getirecektir. Proletarya demokrasisi olarak adlandırılan bu rejim kapitalist sınıf için bir diktatörlük, işçi sınıfı için bir demokrasidir. Ama her durumda liberal demokrasiye göre daha ileridir.
- ❖ Sosyalizm aşamasında gerçek demokrasiye çok yaklaşıyor. Sınıflar ortadan kaldırılmış , ekonomik ve sosyal eşitlik büyük ölçüde başarılmış, bazı sınırlamalar olsa da özgürlükler herkes tarafından kullanılabilir hale getirilmiştir.
- ❖ Komünizm aşaması demokrasi açısından değerlendirilirse. Bu aşamada devlet ortadan kalkmış olacaktır. Devletin olmadığı bir düzende onun rejimini tartışmak ne derece anlamlıdır? Devletsiz toplumda demokrasi tartışması anlamsız değildir. Çünkü devlet örgütü ortadan kalksa bile , toplum tüm üyeleri için bağlayıcı kararlar almaya devam edecektir. devletin yönetim biçiminin değil ama bu karar alma süreçlerinin demokratik olup olmadığı tartışılabilir. Marksist ideolojinin mantıklı sonucu, komünizm aşamasında kararların oybirliğiyle alınmasıdır. Sosyalizm aşamasında bile kararlar oybirliğine yakın çoğunluklarla alınacaksa, gerçek özgürlüğün ve eşitliğin sağlandığı toplumda oybirliğine ulaşılabilir. Komünist toplumun bilinçli, yüksek ahlaklı ve kapasiteli insanı, belki de alınacak kararları müzakere etme gereği bile duymayacak, en doğru kararlar olarak içinde hissedecektir.

Marksizm'in öngörülleri

Marksizm toplumsal gelişmenin

- İlkel komünal toplum
- Köleci toplum
- Feodal toplum
- Kapitalist toplum
- Sosyalist toplum

- Komünist toplum şeklinde birbirini izleyen aşamalardan geçeceğini bir tarih yasası olarak kabul etmiştir.

Marks kapitalizmin yıkılarak komünist bir toplum kurulacağı yönündeki iddiasını, 4 olguya dayanarak söylemiştir denebilir.

- i. Tarım ve sanayide tekelleşmenin giderek artması.

Devletin ekonomiye müdahale etmediği kar odaklı bir serbest piyasa düzeninde, tekelleşme kaçınılmazdır. Büyük balık küçük balığı yutar esası işlediği için bunun doğal sonucu , bir süre sonra sermayenin bir avuç insanın elinde toplanmasıdır.

- ii. Sınıf mücadelesinin şiddetlenmesi ve orta sınıfın ortadan kalkması

Tekelleşme her alanda yaşanacağı için küçük esnaf, sanayici ,doktor, avukat, mimar gibi meslekleri yapan küçük burjuvazinin tek başına ayakta kalması mümkün olmayacaktır. Birkaç perakendeci market tüm ülkedeki küçük perakendeci esnafı bünyesine katacaktır. Bir süre sonra orta sınıf dahil herkes büyük şirketlerde çalışan emekçi konumuna gelecektir.

- iii. Proletaryanın gün geçtikçe yoksullaşması

Şirketler ayakta kalabilmek ve rakipleriyle rekabet edebilmek için de üretim maliyetlerini sürekli azaltmak isteyecekler ve ücretlerin düşürülmesi yolunu seçecekler. Sömürü gittikçe şiddetlenecek.

- iv. Kapitalizm büyük ekonomik krizlere neden olacak

1929 Dünya Ekonomik Krizi örneğin. Devlet ekonomiye müdahale etmediği için krizlere karşı önlem alınması da söz konusu değildir. Bu derin krizlerin birinde, örgütlü işçi sınıfı iktidarı ele geçirecektir.

Ancak ellerinden her şeyin gideceğini gören kapitalistler , işçilerin durumunu iyileştirecek yasal düzenlemelere karşı çıkmadılar, devletin ekonomiye belirli bir ölçüde müdahalesini kabul ettiler.

Marksizm uygulaması SSCB deneyi

Sovyet sosyalist cumhuriyetler birliği yaklaşık 70 yıllık ömrüyle sınıfsız ve devletsiz bir topluma hala ışık yılı kadar uzaktaydı. Bu ülkenin rejimi kuruluşundan yıkılışına kadar diktatörlüktü. Sosyalist demokrasi iddiası hayata geçirilememişti. Özellikle stalin'in önderliğindeki 31 yıl muhaliflerin yargısız infaza tabi tutulduğu, kitlesel katliamların sıradanlaştığı, işkencenin yaygın bir sorgu yöntemi olarak kullanıldığı otoriter bir rejimdi.

İlk devrim 1917'de Moskova ve Petersburg gibi yalnızca birkaç sanayileşmiş kenti bulunan devasa bir tarım ülkesinde, Rusya'da gerçekleşti. Az sayıdaki işçi sınıfı, 1. Dünya Savaşı'ndan sonra ordunun iyice zayıflamasıyla iktidarı ele geçirdi. Devrimin önderi Lenin, Marksist ideolojiye uygun olarak devletin ortadan kaldırılması için samimi bir çaba göstermiştir. Devlet sözcüğü ilk iş olarak yasaklanmıştır. Çarlık Rusya'sı devlet örgütünün tasfiyesine başlanmıştır.

1921'de işçi sınıfının sanayideki denetimine son verildi, tüm yetkiler partide toplandı. Proletarya diktatörlüğü yerine Komünist Parti'nin diktatörlüğü kuruldu. 1922-24 arasında, devlet örgütünün kontrolü Lenin'den Stalin'in eline geçti, parti diktatörlüğü tek adam diktatörlüğüne dönüştü.

Sovyet devletinin yüce amacı, sınıfsız bir komünist bir toplum kurmaktır. SSCB'de 1991'e kadar 74 yıl içinde o öngörülen eşitlik ve özgürlük gerçekleşmedi.

Başarısızlığın nedenleri:

1. Marksizm sanayileşmiş toplumların sorunlarına çözüm öneren bir ideolojidir. Sanayileşmesini tamamlamış kapitalist bir düzenin, belli koşulların varlığı durumunda bir devrimle yıkılacağını ve yerine sosyalist bir toplumun inşa edileceğini belirtir. Dolayısıyla nüfusunun %80'inden fazlası köylü ve çiftçi olan Rusya sanayileşmiş bir toplum değildi.
2. Ayrıca Rusya'nın demokrasi deneyimi yoktu ve halkı da yoksul ve eğitimsizdi.
3. Rusya yarı feodal ekonomisiyle, Marksist ideolojiye göre devrime hiç de elverişli değildi.
4. Marksizm'in hedefleri olan sınıfsız ve devletsiz bir toplumun kurulmasının , yalnızca bir veya birkaç ülkeyle sınırlı olarak gerçekleştirilemeyeceğidir. Devletsiz bir toplum, Marks'ın yaşadığı çağda da günümüzde de devletli toplumlar tarafından işgal tehdidi altındadır. SSCB, Stalin liderliği altında tek ülkede sosyalizm modelini benismedi. Bu model de onun hızlı sanayileşmesini ve güçlü bir devlete sahip olmasını sağladı, ama gerçekten sosyalist bir toplumu kuramayıp totaliter bir diktatörlüğe dönüştü.

FAŞİZM

20. yüzyılda ortaya çıkan otoriter ve totaliter nitelikte bir siyasal ideolojidir. En yetkin iki örnek Benito Mussolini önderliğinde İtalya(1922-1943) ve Adolf Hitler önderliğindeki Almanya(1933-1945) kurulan diktatörlüklerdir.

Alman faşizmi olan Nazizm , ırkçı ideolojisi bakımından diğerlerinden farklılaştığı için ayrı bir bölüm olarak incelenmesi daha uygundur. Bu nasyonel sosyalizmdir.

İtalyan faşizmi de faşizm başlığı altında ele alınacaktır.

Artık etkisini yitiren faşizm ve Nazizm, 20 yy sonlarında ve günümüzde neofaşizm ve Neonazizm olarak siyaseti etkileyecek düzeyde canlanmıştır.

Faşizmin İtalya'da doğuşu

I.Dünya Savaşı'nın getirdiği yıkım, İtalya'da faşist bir hareketin doğmasında ve iktidarı ele geçirmesinde büyük etkisi vardır. İleride İtalyan faşizminin lideri olacak Benito Mussolini, bu tarihlerde sokaklarda savaş lehine mitingler düzenlemektedir. Savaş sonunda İtalya umduğunu bulamamıştır. İngiltere vaatlerini gerçekleştirmemiştir. İtalya savaştan askeri ve ekonomik olarak tükenerek çıkmıştır.

1921 yılında , faşist örgütlenme bir gençlik çetesi ve sokak hareketi olmaktan çıkarak siyasal partiye dönüşür, Mussolini artık devleti ele geçirmeyi amaçlamaktadır.

Faşistler 27 ekim 1922'de yaklaşık 40.000 aç ve perişan kara gömlekleliyle roma yürüyüşünü düzenler. Gösteriye katılanların çoğu basit silahlar ve tarım aletleriyle yürümektedir. Mussolini de trenle Roma'ya gider. Kara gömleklikler olarak adlandırılan faşist militanlar Roma'yı ablukaya alır, yönetim binaları işgal edilir. Kral, istifa eden hükümetin yerine , Mussolini'yi yeni kabineyi kurmakla görevlendirir. Meclis Mussolini'ye köklü değişiklikler için tam yetki verir. 1924'te Mussolini, meclisteki çoğunluğu sayesinde tüm partileri kapatır ve yasama yetkisini eline alır, rejim artık demokrasi olmaktan çıkmıştır.

Faşizmde Birey, Toplum ve Devlet İlişkileri

Faşist hareket: "İtalyan ulusunun amaçları onu meydana getiren bireylerin amaçlarından üstündür" diyerek, liberalizmin bireyci yaklaşımını tümüyle reddeder. Faşizme göre, bireyi ulusun dışında ve ondan ayrı bir varlık olarak düşünmek mümkün değildir. Bireye varlık ve değer kazandıran, onun inanç ve düşüncelerini şekillendiren, ahlakını oluşturan ulusun kendisidir. Ulus, liberalizmin savunduğunun aksine, gelişigüzel yan yana gelmiş bireylerden oluşan bir bütün değildir; insan doğasından kaynaklanan birlikte yaşama gereksinimi nedeniyle ortaya çıkan, sosyolojik ve tarihsel bir olgudur. Ulus, onu oluşturan bireylerden daha büyük ve daha uzun ömürlüdür, insanlar ölür ama ulus varlığını sürdürür.

Ancak ulusun varlığını asırlar boyunca sürdürmesi için bir güç gerekir, bu güç de devlettir. ulusun bütün kaynakları devletin emrine verildiğinde, devlet, görevini gereği gibi yapacaktır. O halde, devlet yoksa ulus da yoktur; devlet , tıpkı ulus gibi kesin bir tarihsel gerçekliktir. Devletin, kendi otoritesi altında yaşayan bireylerin amaçlarından başka , çok daha üstün bambaşka amaçları vardır.

Toplumlar bireylerden değil, doğal , duygusal, biyolojik, dini , mesleki vb. yakınlıkların yarattığı bağlarla birbirine kenetlenmiş insanların oluşturduğu birliklerden oluşur. "insan, sosyal kuruluşların ilki ve en eskisi olan aile içinde dünyaya gelir. Faşist devlette, kişinin toplum içindeki yerini, üyesi bulunduğu bu çeşitli sosyal kuruluşlar aracılığıyla elde edebileceği kabul edilmiştir. Böylece faşist devlet sisteminde, liberal devlet sistemindeki görüşün tamamen tersine toplumun temeli olarak birey değil, fakat sosyal kuruluşlar ele alınmış, toplumun bu sosyal kuruluşların sentezi olduğu görüşü benimsenmiştir.

Korporasyonlar ve korporatif ekonomi

Faşizm, bireyin oluşturduğu sosyal kuruluşlardan ekonomik ve mesleki amaçlı olanlara büyük önem vererek, siyasal yapısını korporasyon olarak adlandırılan bu kuruluşlar üzerine inşa eder. Liberalizm, bireyi toplumun ve devletin temeli olarak kabul etmişti, sosyal devlet ise bireyin yanında bireyin oluşturduğu aile sendika gibi sosyal kuruluşlara da yer veriliyordu.

Korporasyon: meslek kuruluşu olarak çevirebileceğimiz korporasyon işçi, işveren, teknik eleman ve devletin temsilcisini birleştiren bir örgütlenmedir.

- Mussolini aynı yıl, ülkedeki yakın iş kollarını tek çatı altında toplayan 22 adet korporasyon kurarak kendisini tümünün başkanı olarak görevlendirir. Korporasyonlara iş hayatındaki tüm işveren, işçi ve teknik elemanların üye olması zorunlu kılınmış ve korporasyon kararları bu kişiler için yasa gücünde kabul edilmiştir. Bu sadece, devlet ekonominin kontrolünü eline almış olur.
- Liberalizm bireyi amaç ve kaynak, sosyalizm ise bireyi amaç, toplumu kaynak olarak kabul eder. Sonuçta her ikisi de bireycidir. Faşizm ise her türlü bireyciliğe karşıdır, önemli olan birey değil, ulus ve onun siyasi örgütü olan devlettir. liberalizmde emek sermayeye tabi kılınır, sosyalizmde sermaye emeğe feda edilir. Faşizm de ise emek ve sermaye ülkenin refahı için işbirliği yapar. Gerçekte korporatif ekonomi, kapitalist ekonominin temelini oluşturan özel mülkiyet ve özel girişimciliği koruyarak , korporasyonlar aracılığıyla devlete ekonomiyi faşizmin siyasal hedefleri doğrultusunda yönlendirme olanağı tanıyan bir sistemdir. Korportaizm, büyük ölçüde İtalyan faşizmine özgür bir düşünce ve uygulamadır. Hitler buna pek ilgi göstermemiştir.

Faşizmin özgürlük ve eşitlik anlayışı

- ✚ Faşizm, liberalizmin herkesin doğuştan özgür ve eşit olduğu görüşünü reddeder. Marksizm'den farklı olarak, insanların özgürlüğünün ve eşitliğinin sağlanmasını bir amaç olarak kabul etmez. Özgürlüğü başıbozukluk olarak gören faşizmde, insanların hakları veya özgürlüklerinden değil ,görevlerinden söz edilebilir.
- ✚ Faşist toplumun üstün tuttuğu değer özgürlük değil, otorite ve disipline uymaktır.
- ✚ Birey, toplum içinde gördüğü fonksiyona göre değer kazanır. Sırf insan olarak doğduğu için kimse diğerleriyle eşit değerde kabul edilmez.
- ✚ Liberalizmde kanun önünde eşitlik ilkesi reddedilir. Eşitsizlik insanlık için değişmez bir kural, yararlı ve verimli bir uygulamadır. Faşist toplumda eşitlik değil, hiyerarşi vardır, kişiler ait oldukları korporasyonlar içinde, gördükleri fonksiyona göre derecelendirilir.

Faşizm eşitliği reddettiği için adalet anlayışı da liberalizmin ve Marksizm'in adalet anlayışından tamamen farklıdır. Faşizmde hukukun ve adaletin kaynağı devlettir, amacı da faşist devlet düzeninin korunmasıdır.

Faşizmin özgürlük ve eşitlik karşıtı tutumu, organizmacı görüşün benimsendiğini gösteriyor. Organizmacı toplum anlayışı, liberalizmin savunduğunun aksine, toplumun insanlar tarafından oluşturulan yapay bir varlık olmadığını kabul eder. Ulus, içerdiği bireylerden ve sosyal kuruluşlardan farklı amaçları olan, yaşayan bir organizmadır. Hiçbir organ vücut dışında varlığını sürdüremez. Vücut içinde göreceği işlev beyin tarafından kontrol edilir. Organların eşitliği ve özgürlüğü söz konusu değildir. Faşist toplum da, uzmanlaşmış bir organ olan faşist parti tarafından yönetilen sosyal bir organizmadır. Bireyler bu organizmanın hücreleri , sosyal kuruluşlar da organlarıdır.

Faşizm ve demokrasi

Mussolini "biz zihniyet ve metod bakımından demokrasiden ayrılıyoruz." Demokrasiyi zararlı bir yönetim biçimi olarak kabul eder. Faşizme göre demokrasi 19. Yy'da yararlı ve etkili olmuştur ama toplumun daha sıkı bağlılığını gerektiren 20. Yüzyılda eski, köhne ve yetersiz bir sistem haline gelmiştir. Demokrasi toplum içindeki bireylerin ve grupların çıkarlarının farklı olduğunu kabul eder ve siyasal haklar aracılığıyla bu farklı çıkarların devlet düzeyinde eşit biçimde temsil edileceği esasını benimser.

Faşistlere göre, herkesin ortak çıkarı büyük İtalya'nın kuruluşu için çalışmaktır. Bu sebeple birden çok partiye gerek yoktur. Faşist parti Mussolini'nin önderliğinde bu ortak amacı gerçekleştirecektir. Faşizm bir tek parti diktatörlüğüdür.

Ulusal faşist parti, içeride totaliter bir toplum oluşturmayı, dışarıda se yayılcı bir politikayı benimsiyordu. Faşist parti "tutumu, hiyerarşisi, yönetmelikleri , flamaları , rozetleri ve geçit törenleriyle adeta bir tarikattır. "

Faşizm toplumun ve devletin temelini bireye dayandırmadığından, her bireyin eşit ölçüde temsiline olanak tanıyan siyasal temsile karşıdır. Bireyler, toplumun temelini oluşturan korporasyonlar aracılığıyla devlet düzeyinde temsil edilir.

Korporatizm, politik kararların hükümet veya parlamento yerine, ilgili çıkarları temsil eden işveren örgütleri, işçi sendikaları , meslek örgütleri, tarım birlikleri gibi örgütlü kesimler tarafından alınması ilkesini benimser. Ancak İtalya'daki korporatizm, ulusal egemenlik ilkesini, çok partili demokratik hayatı ve kuvvetler ayrılığını ortadan kaldırmak ve Faşist Parti'nin diktatörlüğünü meşrulaştırmak amacıyla uygulanmıştır.

Faşist hareketin değerlendirilmesi

Faşizm, liberal düşünce tarafından "tarihsel bir sapma" olarak değerlendirilmiştir. Demokrasinin tam olarak gelişmediği ülkelerde savaş, büyük ekonomik kriz, ulusal gururu inciten ağır yaptırımlar gibi olağanüstü koşulların varlığında, hükümet krizlerinden yararlanan bir maceraperest çete devleti ele geçirilebilir. İtalyan faşizmi I. Dünya Savaşı'nın yol açtığı bunalımdan, Alman Nasyonal Sosyalizmi 1929 Dünya Ekonomik Krizi'nden doğmuştur.

Olağanüstü koşullar, otoriter ve totaliter bir rejim kurmaya yönelik siyasal harekete kitlenin destek vermesini, en azından ses çıkarmamasını kolaylaştırabilir. Liberalizm faşizmi bir tür kanser veya manevi hastalık olarak görme eğilimindedir. Olağanüstü koşullar kalktığında, faşizm de sona erecek ve demokrasiyle geri dönecektir.

20. yüzyılda faşizm vs diktatörlük

Siyaseti ne kadar tutarsız olursa olsun, faşist hükümet halkın büyük desteğine güvenebiliyordu. Hükümetin parlamenter yapısı alçıdan bir duvar gibi bütünüyle çöktüğü zaman bile, İtalya halkında büyük bir yas belirtisi görülmedi. 1929 antlaşmasından, Papa'nın kendisini eşsiz bir Başbakan olarak gördüğü Katolik bir ülkede, Mussolini için parlamenter destek hiçbir anlama gelmezdi. Mussolini "halk hiçbir zaman şimdiki kadar büyük bir otorite, liderlik ve düzen özlemi içinde değildi" dediği zaman gerçeği söylüyordu

NASYONEL SOSYALİZM

1933-1945 yılları arasında Almanya'nın resmi ideolojisidir. İlk tarih Adolf Hitler'in lideri olduğu Nasyonal sosyalist alman işçi partisinin iktidara geldiği, ikincisi ise Almanya'nın II. Dünya Savaşı sonunda teslim olduğu tarihtir.

Almanya'da 1933'te iktidara gelen Hitler'in liderliğindeki nasyonal sosyalist hareket, İtalyan faşizmini çok yakından takip etmiş ve tüm uygulamalarını dikkatle incelemiştir.

İtalyan ve Alman faşizmi arasında eşitlik, özgürlük ve demokrasi karşıtı ideolojiler olmaları ve totaliter bir devlet sistemi kurmayı amaçlamaları gibi bazı ortak temeller vardır. Ancak alman faşizmi yani nasyonal sosyalizm, bir ideoloji olarak kendine özgür önemli unsurlara sahiptir.

- Alman faşizmi başlangıcından beri Yahudi karşıtlığını politikasının temeli yapmıştır, İtalya'da ise , Yahudilere yönelik nefreti ifade eden antisemit hareket çok geç bir dönemde Almanya'nın etkisiyle ortaya çıkmıştır. Almanya milyonlarca insanın vahşi yöntemlerle katledildiği toplama kampları kurmuş; İtalya'da ise yalnızca tutuklama kampları açılmıştır.
- Mussolini, Hitlerin aksine, hukuk sistemini ortadan kaldırmakta ve idari yapıyı köklü biçimde değiştirmekte başarısız olmuştur. Hitler'den farklı olarak kiliseyi egemenliği altına almaya çalışmamıştır. Son olarak her iki lider de totaliter bir sistem kurmayı amaçlamış, ancak Mussolini bu konuda Hitler kadar başarılı olamamıştır.

Nasyonal sosyalizmin Almanya'da doğuşu

I.Dünya Savaşı'ndan sonra yenik çıkan Almanya, üç önemli sorunla boğuşuyordu.

- i. 1919 tarihli Versailles Antlaşmasıyla gururu incinmişti, komünizm tehlikesi kapıdaydı ve 1929 Dünya Ekonomik Krizi şirketlerin iflasına ve insanların işsiz kalmasına neden olmuştu
- ii. 1919 Weimar Anayasası'nın kurduğu siyasal sistem, bu sorunları çözecek güçlü hükümetlerin kurulmasına elverişli değildi; başarısız koalisyonlara ve sürekli hükümet krizlerine yol açıyordu. Partiler arasındaki mücadele, sempatanların silahlı sokak mücadelesine dönüşmüştü.
- iii. 1929 Dünya Ekonomik Krizi, Alman ekonomisini çok olumsuz etkilemiş, enflasyonu azdırmış ve sokakları aç insanlarla doldurmuştu. Hitler geniş kitlelerin hiçbir partiye güveninin kalmadığı bu koşullarda partisini kuracak ve iktidara yürüyecektir.

Hitler

Gençliği yoksulluk içinde geçti. Hedefi ressam olmaktı. Ailesini kaybedince, 15 yaşında Viyana'ya geçti. Orada yoksullar ile zenginler arasındaki büyük uçurumu gördü.

1914'te Alman ordusuna onbaşı olarak savaşa katıldı. Bir süre sonra ordudan ayrıldı ve kendini parti çalışmalarına verdi. Hitler'in partisinin adı Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisiydi. O yıllarda sosyalizm sözcüğünün alt sosyo-ekonomik tabakalar için güçlü bir cazibesi vardı. Bundan yararlanmak istedi. Yoksa partinin kurulduğu 1921'de gençliğinde ilgi duyduğu Marksizm ile bağlantısını çoktan koparmıştı.

Partinin adı çok uzun olduğu için, nasyonal ve sosyalizm sözcüklerinin Almanca kısaltmasından oluşan terimi benimsedi: Naziler.

Naziler 1923'te Münih'te, Mussolini'nin Roma Yürüyüşü'ne benzer bir yürüyüş düzenledi. Hedefleri Münih'i zorla ele geçirip Bavyera eyaletinin başına geçmek, ardından devleti ele geçirmek için ayaklanma başlatmaktı. Hitler tutuklandı, 9 ay hapiste kaldı burada Kavgam isimli kitabını yazdı. 1932 seçimlerinde %37 oy oranıyla ülkenin en büyük partisi oldu. Cumhurbaşkanı, Hitler'e hükümeti kurma görevi verdi.

Hitler basitleştirici zekaya sahip iyi bir konuşmacıydı. Görüşlerini herkesin anlayacağı sözcüklerle dile getirir ve kitleleri peşinden sürüklemek için ajite ederdi. Birçok Alman Hıristiyan "İsa bize Adolf Hitler'le geldi" düşüncesindeydi.

Hitleri diktatörlüğe götüren süreç, meclis binasının yakılmasıyla başladı. Yangın emrini Hitler'in verip vermediği meçhul ama sorumluluk komünistlerin üzerine yıkıldı, büyük çaplı tutuklamalar başladı.

Kısa bir süre sonra parlamentoda devletin federatif yapısına son verilir ve Nasyonal Sosyalist Parti tek siyasal parti olur, sendikaların kapatılması, toplu sözleşmelerin yasaklanması bunu izler.

İrk devletinin kuruluşu

Hitler'in partinin başına geçtiğinden beri hiç değişmeyen görüşleri vardır. Bunlar;

- Üstün ırk yaratma hedefi
- Yahudi karşıtlığı
- Komünizm karşıtlığı ve
- Yayılımacı bir dış politikadır.

Naziler, yeryüzündeki insanların bir üstün ırk ile çeşitli aşağı ırklardan oluştuğunu savunmuştur. Üstün ırk Kuzey Aryan ırkıdır ve en saf örnekleri İlk Çağ'da Kuzey Almanya ovalarında yaşıyordu. Naziler, ırkı biyolojik anlamıyla değerlendirmiş, aynı kökten gelmeyi esas almışlardır. Yahudiler açıkça zararlı ırktır.

- Üstün kuzey ırkının fiziki özelliği ince, uzun boylu, mavi gözlü, sarı saçlı, uzun kafalı insanlar olarak belirlenir. Oysa parti üyelerinin özellikle Führer'in bu tarife uyduğu pek söylenemez. Nasyonal

sosyalizm özü itibariyle kuzeyli, üstün ırka layık bir doktrindir, soylu, otoriter ve savaşçıdır. Bu sebeple nasyonal sosyalizmin çağrısına ilk cevap verenler, ruhlarında kuzey ırkının özelliklerini taşıyanlardır ve bunlar üstün ırktan olduklarını kanıtlamışlardır.

Devletin en yüce görevi : Irkı korumak

Naziler iktidarı ele geçirdikten hemen sonra, devletin en önemli ve öncelikli görevini “üstün ırkı korumak ve geliştirmek” olarak ilan ettiler, bu görevin gereği için çeşitli yasalar çıkarttılar.

- Her Alman'ın iki şey için; kanının saf kalması ve ırkının yüceltilmesi için çalışmakla yükümlü olduğunu söylüyordu.
- Naziler, İtalyan faşizmi gibi insanların doğuştan eşit olmadığına ve kanun önünde eşit haklara sahip olamayacağına inanıyor, eşitsizliği doğal bir durum olarak kabul ediyorlardı. Nazizm'de bu eşitsizlik, ırklar arası eşitsizliğe dönüşmüştür.
- 1933'de çıkardıkları bir yasayla, siyasal hakları yalnızca Alman kanı taşıyanların kullanmasını güvence altına aldı.
- 1935'te Yahudilerin medeni hakları da ellerinden alındı ve yaşadıkları ülkede yabancı statüsüne düştüler. Malvarlıklarına el konuldu, sonrasında ise toplama kamplarında öldürüldüler.
- Evlenmek isteyen herkes için ırksal uygunluk belgesi alma zorunluluğu getirildi.
- Alman kızlar, ırksal ve kalıtsal açıdan evlenme ve çocuk sahibi olma yeteneğine sahip olanlar ve olmayanlar olarak ikiye ayrıldı.

İrk devletinin İtalyan faşizminden farklı yönlerinden biri, devletin niteliğidir. İtalyan faşizmi milliyetçi söylemi sıklıkla kullanırken, milleti değil devleti kutsallaştırmıştır. Mussolini, faşist düşünür Gentile'nin “her şey devlet için, hiçbir şey devlete karşı değil; hiçbir şey devletin dışında değil” demiştir. Oysa nasyonal sosyalist devlet başlı başına bir amaç değildir; üstün ırkın korunması ve geliştirilmesi için bir araçtır. Hitler “devlet yalnızca bir kalıptır, ihtiva edendir, önemli olan muhtevadır” der. Muhteva ise üstün ırka mensup olanların oluşturduğu birliktir. Devlet, ancak ihtiva ettiği şeyi koruma ve geliştirme kudretine sahipse varolma hakkına sahiptir.

Nasyonal sosyalist iktidarın özellikleri

Nasyonal sosyalist iktidar;

- Kişiseldir
- Aslidir
- Mutlaktır
- Otoriter ve totaliter bir rejimdir.

Kişiseldir çünkü; Führer halkın rehberi ve önderidir. Devletin çeşitli organları olsa da iktidar yalnızca Führer'dedir çünkü üstün Alman ırkını amacına ulaştıracak yeteneğe yalnızca o sahiptir.

Führerstaat: yani sözlerinin kanun haline geldiği, iradesinin hiçbir engel tanımadığı ve davranışlarının eleştirilemez olduğu şefin insafına bağlı bir devlettir

Aslidir çünkü; Hitler, iktidara , demokratik seçimler sonucunda Almanya'nın en büyük partisinin lideri olduğunda, Cumhurbaşkanı tarafından atanarak gelmekle birlikte, gücünün kaynağını hiçbir zaman halka dayandırmamıştır. Halk tarafından seçilen ve halka karşı sorumlu olan bir lider değildir. Naziler, Hitler'in Almanya'yı yönetme yetkisini kimseden değil, yalnızca kendi moral ve entelektüel kapasitesinden aldığını belirtmişlerdir.

Michel: "Hitler şizofreni sınırında dolaşan bir psikonevrotiktir." Hitler kendisini "peygamber özelliği taşıyan bir ideolog" olarak görür.

Mutlaktır çünkü; onun iktidarını sınırlayacak, denetleyecek veya ona muhalefet edecek hiçbir güç yoktur. İşlemlerinin yargısal denetimi yoktur.

Otoriter ve totaliterdir çünkü; Hitler, politikalarını, kitlesel katliamlara neden olan tarihte görülmüş en sert ve baskıcı yöntemlerle gerçekleştirdi.

Totaliter diktatörlük

Otoriter rejimler baskıcı politikalarıyla öne çıkarken, totaliter rejimler kapsayıcı olmak, bireysel ve toplumsal yaşamın tüm alanlarını mutlak denetim altında tutmak iddiasındadır. Totaliter rejimlerin genellikle otoriter rejimlerden daha baskıcı olduğu söylenebilir. Ancak devletin bireysel ve toplumsal yaşamın önemli yönleri üzerinde güçlü bir denetim kurmayı başarması durumunda, rejimin sürekliliği için baskıcı ve sert önlemlere daha az başvurulabilir.

Bir rejimin totaliter olabilmesi için;

1. Her yurttaşın benimsemekle yükümlü olduğu güçlü bir resmi ideolojinin varlığı
2. Mutlak yetkili tek bir lider veya bir oligarşi tarafından yönetilen partinin devletle özdeşleşmesi,
3. Polis ordu, paramiliter gruplar gibi silahlı güçlerin hükümetin tekelinde olması,
4. Kamuoyunu yönlendirebilecek tüm kitle iletişim araçlarının hükümetin tekelinde olması
5. Korkutucu, sindirici, insanlara her an gözetlendiği hissini veren bir polis sisteminin varlığı
6. Ekonomik yaşamın bütün boyutları üzerinde etkili bir devlet denetimi veya tümüyle hükümetin yönettiği bir ekonomi

Otoriter bir rejimde resmi ideolojiye muhalif olanlara, ses çıkarmadıkları, sorun yaratmadıkları sürece dokunulmaz ama totaliter bir rejimde resmi ideolojiyi benimsemeyenlerin yaşama hakkı yoktur. Çünkü totaliter diktatörlükler yeni bir insan yaratmanın peşindedir.

Despotizm: Despotizm için günümüzde yaygın kullanılan sözcük diktatörlüktür. Bir diktatörlük otoriter veya totaliter olabilir.

Montesquieu'ya göre totaliter denetim belirli bir ölçüde sağlandıktan sonra, rejimin teröre başvurmasına pek gerek kalmayabilir, düzeyi yüksek olmayan bir korkunun varlığı yeterli olabilir. Totaliter diktatörlüğün kurulabilmesi ve varlığının devamı için asıl gerekli unsur, bir siyasal dine dönüşmüş, kapsayıcı

bir ideolojinin varlığıdır. Stalin döneminde Marksizm, Hitler döneminde ırkçı ideoloji bu niteliğe bürünmüştü.

Resmi ideolojiyi herkese empoze edebilmek için teknolojik kapasite çok önemlidir. Devletin yaşayan her yurttaşına ulaşabilmesi ve okul ,dini kurumlar ve medya gibi araçlarla beyin yıkama faaliyetini başarabilmesi gerekir. Hitler Almanya'sı , kitle için ilk TV yayınlarının yapıldığı ülkedir, siyasal propaganda ilk kez teknolojiyle iç içe geçerek bu denli geniş kitlelere hitap edebilmiştir.

Ekonominin denetimi bir başka sorundur. Marksizm'de üretim araçları üzerinde özel mülkiyet kaldırıldığında, devletin ekonomiyi bizzat yönetmesi mümkündür. Ama faşizmde ve nasyonal sosyalizmde, bazı alanlarda millileştirmeler yapılaş da , özel mülkiyet devam etmekte ve kapitalizm korunmaktadır.

Hitler ve kitle ruhu

“Kitle, içgüdüüne bağlı bir hayvan gibidir. Mantığın ve muhakemenin onun için önemi yoktur. Eğer ben , bütün çağların en büyük ulusal hareketini yaratmayı başarabilmişsen, hiçbir zaman kitlenin psikolojisinin aksine hareket etmemişim, ne de duyarlılığını kışkırtmamışım demektir. Bu duyarlılık ilkindir, fakat doğa gücü gibi değişmeyen sürekli niteliğe sahiptir. Kitle, örneğin, ekmek karnesi gibi tatsız bir olayı yaşamışsa, bunun unutulması olanaksızdır. Çok ilkel düşünme ve duyma cihazına sahiptir kitle. Anlayamadığı her şey kendisini korkutur. Ancak doğa yasalarını göz önünde bulundurarak onu hükmüm altına almayı başardım.

Ben kitleyi siyasetime alet etmek için bağnazlaştırdım. Kitleyi kışkırttım. Ona anlam ve görev verdim. Kitle ne kadar kalabalıksa, o denli daha kolay hükmümüz altına alabilirsiniz. Kültürlü insanlardan oluşan dar çevreye yapılan toplantıdan, meslek birlikleri örgütlerinin toplantısından bir şey çıkmaz. Millet kitle durumuna geldiği çok duygulu ve bağnazca sadık olduğu anda, sözlerini hipnotizmayla telkin edilmişçesine zihinleri nakşediliyor ve orada kalıyor. Artık her türlü akla yakın verilere karşı dayanıklıdır.”